

**УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ЧОВЕКЪТ И ОБЩЕСТВОТО ЗА IV КЛАС
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)**

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по *човекът и обществото* в началния етап на основното образование е насочено към овладяване на базисни знания, умения и отношения, свързани с изграждането на обществените и гражданските компетентности на ученика. То започва в III клас и завършва в IV клас, като полага основите на учебните предмети *история и цивилизация* и *география и икономика*, изучавани в прогимназиалния етап на основното образование.

Формирането на обществените и гражданските компетентности следва линията на надграждане и прецизиране на основните знания, умения и отношения, свързани с личните, междуличностните и межкултурните взаимодействия и норми на поведение, общоприети в различните общества и среди. Учебната програма поставя акцент на взаимодействието на националната културна идентичност с европейската и на изграждане на концепцията за демокрация и граждански права чрез познаване на основни събития от националната история след Освобождението до наши дни. Знанията за миналото на България са представени чрез трайни културни постижения и идеи на българите като основа за усъвършенстване на обществото и свързване на миналото със съвременността. В достъпен за възрастта на учениците обем са представени знания и умения, свързани с природните особености на България и местоположението ѝ в Европа, както и връзката на природните дадености с упражняваните от хората трудови дейности.

Чрез представянето на фрагменти от националната география и историята в балкански, европейски и световен контекст се развиват миролюбиви и толерантни нагласи към хората и общностите, към зачитане на основните и неотменими човешки права, към опазването на околната среда и желание за участие в демократичното взимане на решения. Използваният интегрален подход към знанието подпомага ученикът да открие собственото си място в пространството, във времето и постепенно да разбира собствената си роля в обществото.

Учебното съдържание е представено чрез глобални теми. Очакваните резултати към всяка тема включват интегрирани знания от различните съдържателни области и се интерпретират в контекста на темата. Основните понятия се използват в съответствие с възрастовите възможности на учениците, без да се изясняват съдържателно в пълния им обем.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
<i>Човекът и неговата среда</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава характерни особености на природните области в България. • Разбира значението на природните дадености за живота на хората. • Дава примери за промени в околната среда и в бита на хората, настъпили в резултат на някои технически нововъведения. • Разграничава държавни институции и органи на местната власт. • Познава правила за отговорно поведение при природни бедствия.
<i>Национално и културно наследство</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Дава примери за значими културни постижения на българския народ. • Разказва за ярки личности и събития в българската история. • Свързва разбирателството между различните човешки общности с напредъка на обществото.
<i>България - част от света</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Определя по карта географското положение на България в Европа. • Илюстрира с примери връзките на България с Европа и със света. • Разбира ролята на кръстопътното положение на България. • Описва забележителности на столицата на Република България.
<i>Източници на знания</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава материални от писмени източници на знания. • Съставя кратки описания на обекти и събития. • Използва данни, представени чрез схеми, карти, таблици и други източници на информация.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
България в Европа	<ul style="list-style-type: none"> • Използва географската карта и глобуса като източници на знания за местоположението на България на Балканския полуостров и в Европа. • Знае за принадлежността на България към Европейския съюз. • Илюстрира с примери значението на кръстопътното положение на България за стопанското и културното ѝ развитие. 	<ul style="list-style-type: none"> • континент • полуостров
Природни области в България	<ul style="list-style-type: none"> • Изброява природните области в България – Дунавска равнина, Старопланинска област, Преходна област, Рило-Родопска област, Черноморско крайбрежие. • С помощта на карта определя местоположението на природните области и значението му за живота на хората. • Ориентира се по карта за най-големите селища и природни обекти във всяка от природните области. • Дава примери за основни стопански дейности в природните области. 	<ul style="list-style-type: none"> • природна област • крайбрежие
Богатствата на България – природа и хора	<ul style="list-style-type: none"> • Дава примери за използване на природните дадености (вода, почва, полезни изкопаеми, климат) в стопанската дейност на хората. • Коментира промени в природната среда, предизвикани от човека. • Назовава защитени територии и обекти. • Дава примери за отговорно поведение при природни бедствия. • Разбира зависимостта между безотговорното отношение към природните богатства и заплахите за бъдещето на хората. 	<ul style="list-style-type: none"> • резерват

<p>Българската държава след Освобождението (до края на XIX в.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Знае за значението на Търновската конституция като основен закон в държавата. • Посочва основни характеристики на демократичното управление. • Разбира значението на Съединението на Източна Румелия с Княжество България за национално обединение. 	<ul style="list-style-type: none"> • конституция • демократично управление
<p>България и българското общество през XX в.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Дава примери за европейско влияние във всекидневния живот на българите в началото на XX век. • Разбира значението на Независимостта (1908 г.) като историческо постижение на българската държава и общество. • Дава примери за героизъм и патриотизъм на българския народ по време на Балканските войни (1912 -1913) • Разбира ролята на инициативните и отговорни личности за успешно развитие на обществото. • Посочва спасяването на българските евреи по време на Втората световна война като пример за солидарност в българското общество. • Посочва промени във всекидневието на хората (средства за комуникация, битова техника, развлечения) в резултат на технологични нововъведения. 	<ul style="list-style-type: none"> • граждански права
<p>Европейският път на България</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира значението от обединяване на държавите в Европейския съюз. • Дава примери за положителни последици за българските граждани от членството на България в Европейския съюз. • Разпознава държавните символи на съвременна България и знамето на Европейския съюз. 	<ul style="list-style-type: none"> • кмет
<p>Български приноси</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разказва за личности, прославили България с културни, спортни и научни постижения. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Разбира взаимодействието между различните общности като предпоставка за напредък на съвременното българско общество. • Дава примери за органи на централни и на местни органи на държавна власт. 	
София – съвременна столица	<ul style="list-style-type: none"> • Разказва за местоположението на столицата на България с помощта на карта. • Разпознава по изображение известни културни паметници и природни дадености на българската столица. • Свързва важни забележителности на столицата с историческите епохи, на които принадлежат. • Разбира значението на столицата като съвременен административен център на страната. 	<ul style="list-style-type: none"> • столица

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишен брой часове за изучаване на предмета в IV клас - 34 часа.

Препоръчително разпределение на часовете:

За нови знания	48%
За затвърдяване на новите знания и за обобщение	46%
За диагностика на входното и на изходното ниво	6%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценяването на знанията и уменията на учениците по човекът и обществото се извършва чрез устни и писмени форми на проверка. В писмена форма се извършва провежданата в началото на учебната година диагностика на входното ниво на знанията и уменията и в края на годината – националното външно оценяване. Поставената оценка е съобразена с критериите на конкретния изпитен материал и се изразява с количествен и качествен показател.

Устната проверка стимулира активното участие на ученика в практическа дейност за проучване на факти, събиране на информация и прилагане на изучените знания за природата и обществото в конкретна практическа ситуация.

На основата на системно поставяните текущи оценки се формира годишна оценка по учебния предмет, която се вписва в документа за завършване на началния етап на основното образование.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности
<i>Компетентности в областта на българския език</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ описване на природни обекти и интерпретиране на исторически събития; ✓ съставяне на писмени текстове по снимки, картини или други източници на знания; ✓ съчиняване на описание за посетени градове и държави.
<i>Компетентности в областта на българския език</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ слушане на популярни думи на различни европейски езици; ✓ изработване на картинен речник с названията на обекти на изучавания чужд език.
<i>Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ изработване на линия на времето за различни исторически периоди; ✓ сравняване на данни за разстоянията между градове в България или между европейските столици.
<i>Дигитална компетентност</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ използване на ИКТ за онагледяване на учебното съдържание; ✓ използване на информация в електронен вид за изготвяне на кратки презентации по географски, исторически, културни теми; ✓ използване на електронни презентации като източник на информация за събития и личности;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ разказване за държавните институции по информация от електронните медии и печата.
<i>Умения за учене</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ работа с карти и справочна литература (справочници, детски енциклопедии); ✓ извличане на информация за миналото и съвременността от илюстративен материал; ✓ търсене на информация по определен проблем от писмени документи в учебника.
<i>Социални и граждански компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ решаване на достъпни проблемни ситуации, изискващи изслушване, излагане на личната гледна точка и защита на собствено мнение; ✓ събиране на любопитни факти за популярни личности или събития от българската история; ✓ изготвяне на албуми с лични снимки от посещение на културни, исторически и природни обекти; ✓ изработване на таблици за празниците на различните общности - религиозни и етнически; ✓ създаване на проекти по изучавана историческа или географска тема; ✓ посещение в община, кметство, Народното събрание и пр.
<i>Инициативност и предприемчивост</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ проучване на етикети на отделни или групи стоки, изнасяни от България или внасяни отвън; ✓ срещи със специалисти от различни професии; ✓ създаване на идеи за организиране на благотворителен базар или изложба с предмети, изработени от деца; ✓ обсъждане на целесъобразното изразходване на събраните от базар парични средства.
<i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ изработване на албуми с рисунки от експонати на посетени музеи; ✓ наблюдаване на природни и исторически обекти; ✓ изработване на групови презентации за избрани природни обекти.
<i>Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ изработване на идейни проекти за опазване на родната природа и на историческото наследство; ✓ изработване на проекти и презентации на различни природни бедствия.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.